

Co-funded by the
European Union

Erasmus+

Модуль 2 «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З ДИСКРИМІНАЦІЄЮ В СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ»

Лекція 3 «Гендерна, расова та національна дискримінація.»

Викладач: Череп О.Г.

Д.е.н., професор

**Спецкурс «Європейська гуманістична візія в управлінні людськими
ресурсами» (HumEU)**

План

1. Право на свободу релігії. Моделі світськості в Європейських державах. Релігійна нейтральність держави як умова гарантування прав релігійних меншин. Права релігійних меншин і релігійна більшість.

2. Особливості зобов'язань держави щодо гарантування прав релігійних меншин. Право на сповідування своєї релігії в умовах релігійної меншості. Основні порушення прав релігійних меншин і заходи боротьби з ними. Зростання релігійності і права релігійних меншин.

3. Гендерна дискримінація. Расова та національна дискримінація.

4. Дискримінація інвалідів. Ейджизм.

5. Сексуальне розмаїття. Камінг-аут. Квір-дослідження. Квір-теорія. Квір.

6. Гетеронормативність. Трансфемінізм. Лесбійський фемінізм. Заборона дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації. Зобов'язання держави у сфері прав

7. ЛГБТК+. Заборона дискримінації на підставі сексуальної орієнтації.

8. Проблема визнання державою одностатевих союзів. Суспільна мораль і права ЛГБТК+.

9. Релігійна свобода і право ЛГБТК+ на недискримінацію.

1. Право на свободу релігії. Моделі світськості в Європейських державах. Релігійна нейтральність держави як умова гарантування прав релігійних меншин. Права релігій

більшість.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Свобода релігії є фундаментальним правом людини, що захищається в державах, що керуються верховенством права. При цьому універсальне обґрунтування релігійної свободи концептуально пов'язано з демократією та правами людини. Так, питання про фундаментальні права повноцінно можливо ставити виключно у світському суспільстві, що засновано на концепції визнання рівної гідності всіх людей, толерантності та плюралізму, тобто – у суспільстві, де релігія – питання виключно індивідуального вибору, а не державної політики.
- Більш того, окремі представники наукової спільноти вважають, що право на свободу релігії не тільки концептуально, а й історично перше право людини. Питання рівності у сучасній європейських державах є одним з найбільш значущих. Однак, спостерігається певний парадокс, за якого чим більше соціум розвинувся шляхом встановлення рівності, тим суттєвіше сприймаються його членами навіть незначні проявлення нерівності (формальної чи фактичної). У зв'язку з цим закріплення, гарантування та дотримання принципу рівності складає важливий пріоритет діяльності держави, заснованої на верховенстві права. І мова йде не тільки про формальну рівність: у сучасному праві модель рівності має диференційований характер по відношенню до різних груп індивідів. Характер з можливістю позитивних дій з боку держави, тобто рівність, що має фактичний матеріальний компонент [1].

 Світські держави також поділяються на певні моделі, що відносяться до співіснування держави та церкви в них:

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- – сепараційна: характерна для більшості країн Європи, всі релігійні організації мають рівні права, відсутній державний орган, що б контролював діяльність церковних організацій (Франція);
- – еквіпотенціальна: державна політика схиляється до максимальної ізоляції релігійних об'єднань від суспільних, правових та політичних процесів, релігійне життя існує виключно на рівні приватного життя громадян;
- – авторитарна: держава здійснює вплив на церкву, намагається підпорядкувати її власним інтересам (часто-густо – шляхом фінансування), може регулювати кадровий склад церкви, тощо (Бельгія);
- – антагоністична: відкрите чи приховане протистояння державної та церковної влади, держава спрямована на повну домінацію над церквою (існувала в СРСР);
- – антицерковна: держава офіційно сприймає церкву як утворення, що обмежує права своїх громадян чи державний імунітет, проголошує та реалізує антицерковну політику (держави Центрально-Східної Європи, які входили у систему Варшавського договору до 1989–1991 р.);
- – сегрегаційна: ідеологія атеїзму, при якій церква втрачає статус юридичної особи, може бути офіційно заборонена (Албанія 1973–1991 р.);
- – контамінаційна: релігія відмежована *de jure* від державної влади, але *de facto* – є державною (Туреччина) [2].

На сьогодні також в літературі, крім світської та конфесійної виділяють також какофонічну систему: в залежності від глави держави та партійного представництва в парламенті змінюється відношення державної влади по відношенню до партії парламенту (Україна, Молдова, Білорусь).

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Релігійна нейтральність держави передбачає не тільки пряму заборону встановлення будь-якої релігії в якості державної чи обов'язкової у державі, а й такі гарантії свободи віросповідання та свободи совісті як право обирати, практикувати, розповсюджувати будь-які релігійні упередження (в т.ч. змінювати їх чи відмовлятися від них).

Така нейтральність являє, по суті, рівне ставлення держави до представників всіх релігійних меншин, не надаючи при цьому жодної переваги чи обмежень будь-яким з них. Така позиція держави відповідає світській концепції та слугує рівному та розвитку представників всіх релігій у суспільстві [3].

Окрему специфіку має проблема рівності прав релігійних меншин коли ми розглядаємо її в контексті принципу автономії релігійних общин та створених ними організацій.

2. Право людини на свободу віросповідання регламентується багатьма міжнародно-правовими договорами. На думку вчених, найбільш ефективними механізмами захисту такого права є Комітет з прав людини та Спеціальний доповідач ООН зі свободи совісті та переконань. Саме європейські механізми захисту права на свободу віросповідання є найбільш ефективними у порівнянні з іншими міжнародно-правовими механізмами, що здійснюють такі функції. Okремо слід звернути увагу на коло обов'язків держави щодо гарантування прав релігійних меншин, яке встановлено ст. 1 та ст.4- 8 Декларації про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин.

Стаття 4 наводить більш широке коло обов'язків держав у зазначеній галузі, серед них:

- забезпечення ефективного здійснення своїх прав громадянами у галузі без будь-якої дискримінації і на підставі рівності перед законом;
- вжиття сприятливих заходів, що дозволяють особам, що входять до меншин, виражати свої особливості, розвивати культуру, релігію, традиції;
- вжиття належних заходів для того, щоб особи, що належать до меншин, могли повною мірою брати участь у забезпеченні економічного прогресу та розвитку своєї країни;
- планування національної політики та програм з урахуванням інтересів осіб, що належать до меншин;
- співпраця між державами з метою заохочення поважання прав осіб, що належать до меншин; тощо. Слід також зазначити на тому факті, що коло прав осіб та перелік обов'язків держави, що міститься в зазначеній Декларації стосується не тільки релігійних меншин, а й інших: етнічних, національних, мовних [4].

.[5]

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Кількість послідовників світових релігій

(дані офіційного сайту Держкомстату Росії)

■ Християни	2,1 млрд
■ Мусульман	1,3 млрд
■ Атеїстів	1,1 млрд
■ Індуїстів	900 млн
■ Даосистів	394 млн
■ Буддистів	376 млн

— За оцінкою демографів, за всю історію людства було народжено близько 108 млрд людей, і тільки 6,5% з них живуть у наш час.

• Його в 21 державі Європи католики становлять більшість населення, у Німеччині, Нідерландах та США. У західній півкулі католицизм розповсюджений у всій Південній і Центральній Америці, а також у Канаді та США. В Азії католики переважають на Філіппінах і в Східному Тиморі, велика кількість католиків у В'єтнамі, Південній Кореї та Китаї. На Близькому Сході багато католиків у Лівані (мароніти та ін.) [6].

• Православ'я сповідують близько 300 млн чоловік. У сучасному світі до країн з більшістю православного населення належать: Росія, Україна, Білорусь, Болгарія, Греція, Грузія, Кіпр, Македонія, Молдова, Румунія, Сербія, Чорногорія. Також Православ'я помітно присутнє у Боснії та Герцеговині, Фінляндії, Казахстані та на Алеутських островах американського штату Аляска. Крім того, його сповідують в Естонії, Латвії, Киргизії та Албанії. Наприкінці ХХ ст. однією із зон порівняно швидкого поширення Православ'я стають Африка на південь від Сахари, а також Південно-Східна Азія та Південна Корея. Водночас важливо відзначити, що Православ'я присутнє в більшості країн світу.

• Приблизна кількість тих, хто сповідує протестантизм, — 720 млн. Ця конфесія є переважаючим віросповіданням у скандинавських країнах, США, Великобританії, Австралії, Новій Зеландії. У Німеччині, Нідерландах, Канаді, Швейцарії протестантизм є одним із двох переважаючих віросповідань (поряд з католицизмом). Щодня у світі стає на 300 атеїстів менше, зате кількість християн щодня збільшується в середньому на 80 тисяч, причому кількість католиків щодня зростає на 31 тисячу. Це статистика зі щорічного звіту Міжнародного Бюлетеня місіонерських досліджень (International Bulletin of Missionary Research). Як зазначають ЗМІ, українці стають однією з найбільш релігійних націй у Європі. Тепер у нашій країні вже 71,4% населення вважають себе віруючими, а значить ми за цим показником поступаємося лише католикам Польщі, Португалії, Словаччини, православним кіпріотам. Більше того — кількість віруючих постійно зростає: результати опитування Центру Разумкова свідчать, що за десять останніх років загальнонаціональна українська паства збільшилася на 13% [6].

РЕЛІГІЯ

як конфесія

як звернення
до Бога

як потреба
душі

Християнство
Мусульманство
Індуїзм
Буддизм
Іудаїзм
т.д.

1. Заради матеріального успіху.
2. Заради спасіння душі.
3. Заради розвитку духовної любові.

Чиста та
безкорисна
любов до Бога
та всіх істот.

відмінність

різноманітність

єдинство

Основні релігії	Країни світу																				
	Росія	США	ФРН	Франція	Велико-британія	Італія	Канада	Китай	Японія	Індія	Ірак	Бразилія	Індонезія	Туреччина	Єгипет	Ізраїль	Австралія	Фінляндія	Польща	Білорусь	Україна
Римо-католицизм	◆	■	■	×	■	×	■	◆		●	◆	×	●	●			■	◆	×	■	◆
Протестантизм	◆	×	×	●	×	◆	■	◆		●	◆	●	●	◆			■	×	◆	◆	●
Православ'я	×	●	◆	◆	◆	◆	●			◆	●	◆		◆	■		●	●	●	×	●
Іслам	■	◆	◆	●	●			●		■	×		×	×	×	■	●	●	●	×	×
Буддизм	◆	◆					◆	■	×	◆			×	×	×	■	◆	◆			●
Юдаїзм	◆	●	◆	●	◆		●				◆	◆	●	◆		×	◆	◆	◆	◆	◆
Індуїзм								◆		×	●					×	◆	◆	◆	◆	◆
Джайнізм										×	◆						◆				
Сикхізм										●							◆				
Синтоїзм									×												
Свідки Ісусові		◆		◆	◆		◆										◆	◆			
Мормони		●		◆	◆		◆										◆	◆			
Інші										◆							◆	◆			

УМОВНІ ПОЗНАЧКИ

◆ – від 0,1 до 1,0 % загальної кількості населення, ● – від 1 до 10 %, ■ – від 10 до 50 %, × – більше 50 %

ЧИСЛЕННОСТЬ ХРИСТИАНСКИХ КОНФЕССИЙ В УКРАИНЕ (КОЛИЧЕСТВО ПРИХОДОВ)

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

12340

УПЦ – 12 340
УПЦ КП – 4482
УАПЦ – 1208
УГКЦ – 3700
РКЦ – 918

Всеукраинский союз объединений
евангельских христиан-баптистов – 2574

Всеукраинский союз церквей
христиан веры евангельской-
пятидесятников – 1622

Украинская унионная конференция
церкви адвентистов седьмого дня – 1062

Религиозные организации свидетелей
Иеговы в Украине – 1096

(Данные Департамента по делам религий
и национальностей
Министерства культуры Украины
на 1 января 2012 г.)

4482

1208

3700

918

2574

1622

1062

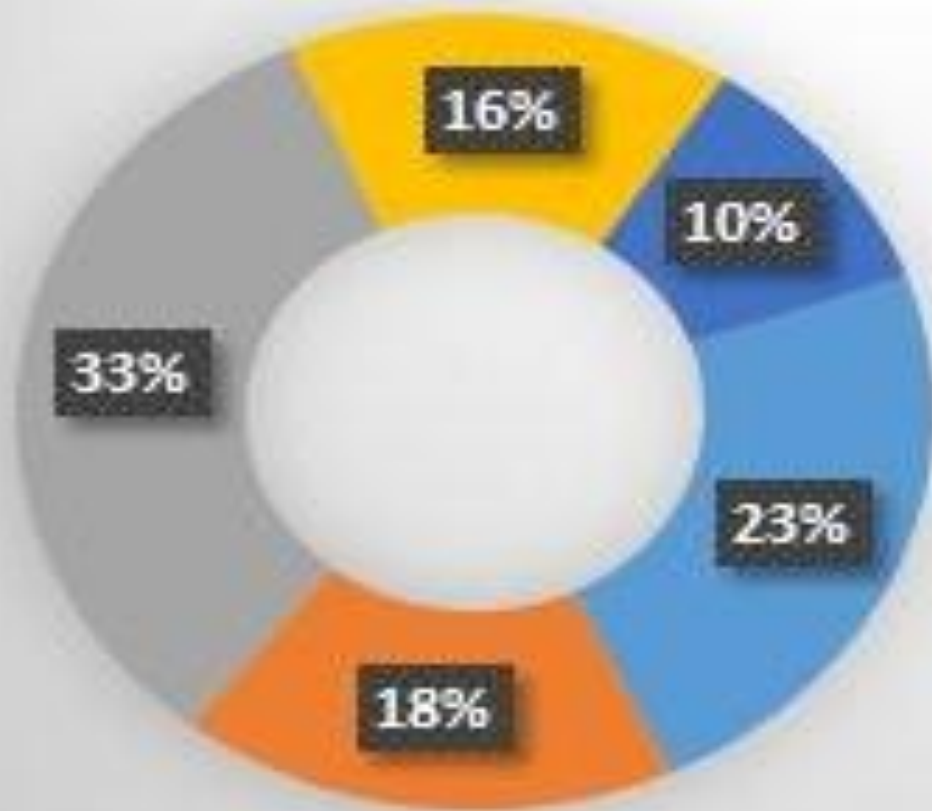
1096

3. Гендерна дискримінація. Расова та національна дискримінація. Щодо стану жінок у сільській місцевості у 2021 році в Україні [9, 10, 11, 12]

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- менікають у сільській місцевості, не мають доступу до медичних послуг
- не беруть участі в прийнятті рішень у своїх громадах
- не мають вдома доступу до мережі Інтернет
- не мають доступу до питної води вдома
- мають банківський рахунок

3. РЕЙТИНГ КРАЇН СВІТУ З ІНДЕКСУ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ United Nations Development Programme: Gender Inequality Index 2020 [13].

РЕЙТИНГ	КРАЇНА	ІНДЕКС				
1	Швейцарія	0.025		14	Австрія	0.069
2	Данія	0.038		15	Італія	0.069
3	Швеція	0.039		16	Іспанія	0.070
4	Нідерланди	0.043		17	Португалія	0.075
5	Бельгія	0.043	 Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union	18	ОАЕ	0.079
6	Норвегія	0.045		19	Канада	0.080
7	Фінляндія	0.047		20	Німеччина	0.084
8	Франція	0.049		21	Естонія	0.086
9	Ісландія	0.058		22	Кіпр	0.086
10	Словенія	0.063		23	Ірландія	0.093
11	Південна Корея	0.064		24	Японія	0.094
12	Сінгапур	0.065		25	Австралія	0.097
13	Люксембург	0.065		28	Польща	0.115
				52	Україна	0.234

РЕЙТИНГ КРАЇН СВІТУ ЗА РІВНЕМ ТРИВАЛОСТІ ЖИТТЯ [12]

РЕЙТИНГ	КРАЇНА	ІНДЕКС, РОКІВ		14	<u>Норвегія</u>	82.4
1	<u>Гонконг</u>	84.9		15	<u>Канада</u>	82.4
2	<u>Японія</u>	84.6		16	<u>Ірландія</u>	82.3
3	<u>Швейцарія</u>	83.8		17	<u>Нідерланди</u>	82.3
4	<u>Сінгапур</u>	83.6		18	<u>Нова Зеландія</u>	82.3
5	<u>Іспанія</u>	83.6		19	<u>Люксембург</u>	82.3
6	<u>Італія</u>	83.5	 Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union	20	<u>Греція</u>	82.2
7	<u>Австралія</u>	83.4		21	<u>Португалія</u>	82.0
8	<u>Ісландія</u>	83.0		22	<u>Фінляндія</u>	81.9
9	<u>Ізраїль</u>	83.0		23	<u>Андорра</u>	81.9
10	<u>Південна Корея</u>	83.0		24	<u>Бельгія</u>	81.6
11	<u>Швеція</u>	82.8		25	<u>Австрія</u>	81.5
12	<u>Франція</u>	82.7		26	<u>Німеччина</u>	81.3
13	<u>Мальта</u>	82.5		114	<u>Україна</u>	72.1

4. Дискримінація інвалідів. Ейджизм

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Організація Об'єднаних Націй проголосила й закріпила в [Загальній декларації прав людини](#) та в Міжна права людини, що кожна людина має всі передбачені в них права й свободи без будь-якого розрізнення;
- с) підтверджуючи загальність, неподільність, взаємозалежність і взаємопов'язаність усіх прав людини й основоположних свобод, а також необхідність гарантувати особам з інвалідністю повне користування ними без дискримінації;
- d) посилаючись на [Міжнародний пакт](#) про економічні, соціальні і культурні права, [Міжнародний пакт](#) про громадянські і політичні права, [Міжнародну конвенцію](#) про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, [Конвенцію](#) про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, [Конвенцію](#) проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, [Конвенцію](#) про права дитини та Міжнародну конвенцію про захист прав усіх трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей;
- e) визнаючи, що інвалідність - це поняття, яке еволюціонує, і що інвалідність є результатом взаємодії, яка відбувається між людьми, які мають порушення здоров'я, і відносницькими та середовищними бар'єрами і яка заважає їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими;
- f) визнаючи важливість, яку принципи й керівні орієнтири, що містяться у Всесвітній програмі дій стосовно осіб з інвалідністю та в Стандартних правилах забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю, мають з погляду впливу на заохочення, формулювання та оцінку стратегій, планів, програм і заходів на національному, регіональному та міжнародному рівнях для подальшого забезпечення особам з інвалідністю рівних можливостей;
- g) наголошуючи на важливості актуалізації проблем інвалідності як складової відповідних стратегій сталого розвитку;
- h) визнаючи також, що дискримінація стосовно будь-якої особи за ознакою інвалідності є ущемленням достоїнства й цінності, притаманних людській особистості;
- i) визнаючи далі багатоманітність осіб з інвалідністю;
- j) визнаючи необхідність заохочувати й захищати права людини всіх осіб з інвалідністю, зокрема тих, хто потребує активнішої підтримки; k) будучи занепокоєними тим, що, незважаючи на всі ці різноманітні документи й починання, особи з інвалідністю продовжують натрапляти на бар'єри на шляху їхньої участі в житті суспільства як повноправних членів, а їхні права людини порушуються в усіх частинах світу;
- l) визнаючи важливість міжнародного співробітництва для поліпшення умов життя осіб з інвалідністю у кожній країні, особливо в країнах, що розвиваються;
- m) визнаючи цінний нинішній і потенційний внесок осіб з інвалідністю у загальний добробут і багатоманітність їхніх місцевих товариств і ту обставину, що сприяння повному здійсненню особами з інвалідністю своїх прав людини та основоположних свобод, а також повноцінній участі осіб з інвалідністю дасть змогу зміцнити в них почуття причетності й досягти значних успіхів у людському, соціальному та економічному розвитку суспільства та викоріненні бідності;

- n) визнаючи, що для осіб з інвалідністю важливою є їхня особиста самостійність і незалежна свобода робити власний вибір;
- o) уважаючи, що особи з інвалідністю повинні мати можливість активної залученості до процесів ухвалення рішень стосовно стратегій і програм, зокрема тих, які безпосередньо стосуються їх;
- p) будучи занепокоєними важкими умовами, з якими стикаються особи з інвалідністю, які піддаються численним або загостреним формам дискримінації за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних та інших переконань, національного, етнічного, аборигенного чи соціального походження, майнового стану, народження, віку або іншої ознаки;
- q) визнаючи, що жінки з інвалідністю та дівчата з інвалідністю як удома, так і поза ним нерідко піддаються більшому ризикові насилля, травмування або наруги, недбалого чи зневажливого ставлення, поганого поводження або експлуатації;
- r) визнаючи, що діти з інвалідністю повинні в повному обсязі користуватися всіма правами людини й основоположними свободами нарівні з іншими дітьми, і нагадуючи у цьому зв'язку про зобов'язання, узяті на себе державами-учасницями [Конвенції](#) про права дитини,
- s) наголошуючи на необхідності врахування гендерного аспекту в усіх зусиллях зі сприяння повному здійсненню особами з інвалідністю прав людини й основоположних свобод;
- t) наголошуючи на тому факті, що більшість осіб з інвалідністю живе в умовах бідності, і визнаючи у цьому зв'язку гостру необхідність займатися проблемою негативного впливу бідності на осіб з інвалідністю;
- u) беручи до уваги, що обстановка миру та безпеки, заснована на повній повазі до цілей і принципів, викладених у [Статуті](#) Організації Об'єднаних Націй, і на дотриманні застосовних угод у галузі прав людини, є неодмінною умовою для повного захисту осіб з інвалідністю, зокрема під час збройних конфліктів й іноземної окупації;
- v) визнаючи важливою доступність фізичного, соціального, економічного та культурного оточення, охорони здоров'я та освіти, а також інформації та зв'язку, оскільки вона дає змогу особам з інвалідністю повною мірою користуватися всіма правами людини й основоположними свободами;
- w) беручи до уваги, що кожна окрема людина, маючи зобов'язання стосовно інших людей і колективу, до якого вона належить, повинна добиватися заохочення й дотримання прав, що визнаються в Міжнародному біллі про права людини [13].

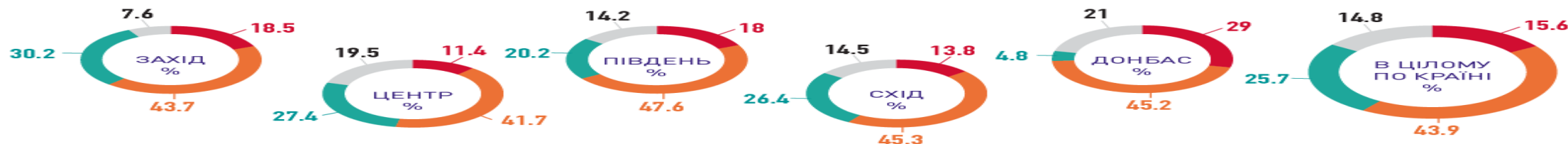

ЧИ АКТУАЛЬНА ДЛЯ УКРАЇНИ ПРОБЛЕМАТИКА ДИСКРИМІНАЦІЇ

ОЦІНКА СЕРЬОЗНОСТІ ПРОБЛЕМИ ДИСКРИМІНАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ (%)

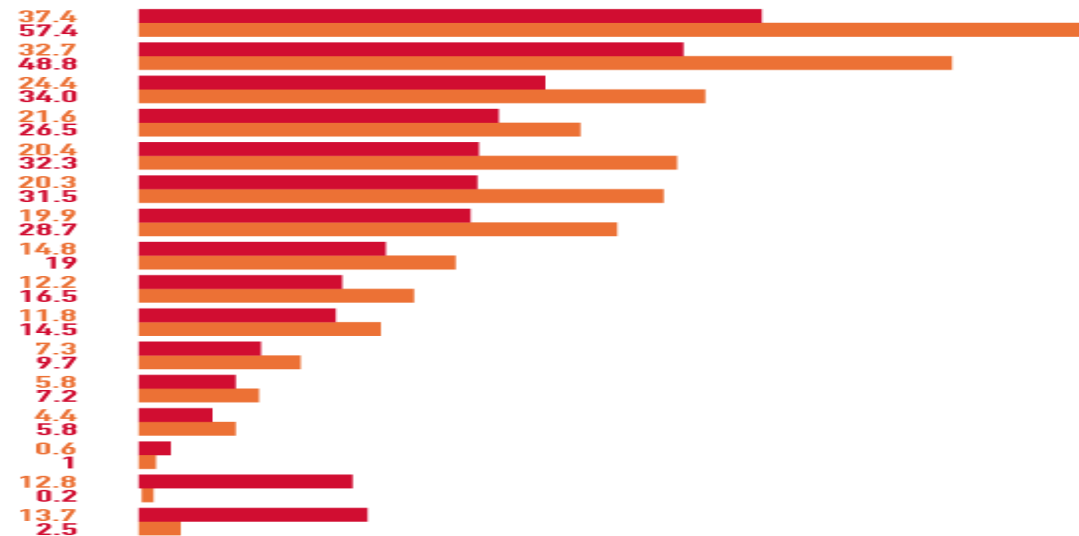
■ ПРОБЛЕМА ДУЖЕ СЕРЬОЗНА
 ■ ПРОБЛЕМА ЗАГАЛОМ СЕРЬОЗНА, АЛЕ Є БІЛЬШ ВАЖЛИВІ ПРОБЛЕМИ
 ■ ЦЕ ВЗАГАЛІ НЕ ПРОБЛЕМА
 ■ ВАЖКО СКАЗАТИ

ОЦІНКА ОЗНАК, ЗА ЯКИМИ НАЙЧАСТІШЕ ДИСКРИМІНУЮТЬ ЛЮДЕЙ В УКРАЇНІ (%)*

■ % ВІД ВСІХ ОПИТАНИХ
 ■ % ВІД ТИХ, ХТО ОСОБИСТО СТИКАВСЯ З ВИПАДКАМИ ДИСКРИМІНАЦІЇ

- Вік
- Інвалідність
- Майновий стан
- Сексуальна орієнтація
- Стать
- Стан здоров'я
- Політичні погляди
- Етнічне походження (національність)
- Релігійні погляди
- Статус вимушених переселенців
- Місце проживання
- Громадянство
- Сімейний стан
- Інше
- Насправді в Україні нікого не дискримінують
- Важко сказати

- *Якщо наприкінці 80-х років загальне число осіб з інвалідністю становило близько 3% всього населення, то на сьогодні це вже близько 6% населення України. Станом на початок цього року загальне число осіб з інвалідністю в Україні склало 2 мільйони 600 тисяч осіб, у то.*
- *му числі понад 240 тисяч осіб з інвалідністю 1-ї групи, понад 900 тисяч осіб з інвалідністю 2-ї групи й більш ніж 1,3 мільйона осіб 3-ї групи. Дітей з інвалідністю понад 156 тисяч.*

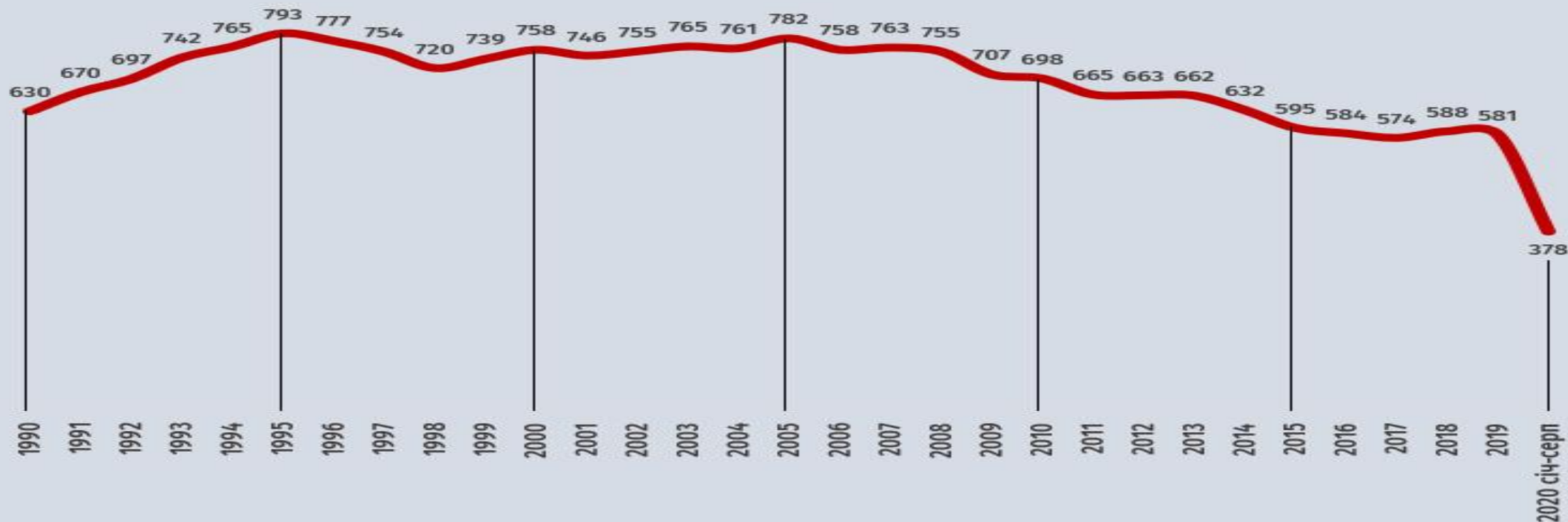
. [16]

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Статистика смертності в Україні

Кількість померлих, тис
1990-2020 роки

ЖИТТЯ

Дані Державної служби статистики України

5. Сексуальне розмаїття. Камінг-аут. Квір-

дослідження.

Квір-теорія.

Квір.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Якщо повернутися до гендеру, то більшість людей визначають свої ідентичності як чоловічі або жіночі. Однак буває і так, що людина відчуває для себе чужим (або не відчуває в повній мірі своїм) як чоловічий, так і жіночий гендер, і визначає свою ідентичність як-то інакше. Такі ідентичності називаються "небінарними", що показує їх вихід за рамки традиційної гендерно-бінарної системи.
- Серед небінарних ідентичностей можна виділити такі:
- Андрогін. Особистість, яка визначає свою ідентичність як що знаходиться між жіночою та чоловічою, що поєднує в собі якості обох гендерів.
- Бігендер. Тут також поєднуються прояви чоловічого і жіночого гендеру, але на відміну від андрогіна бігендер проявляє їх поперемінно, часто в залежності від ситуації, кола спілкування або інших зовнішніх факторів.
- Гендерквір. Цим словом часто називають себе люди, які в принципі не хочуть визначати себе через категорії "чоловічого" і "жіночого". Вони часто не просто виходять за рамки бінарних уявлень про гендер, а й навмисно кидають їм виклик, що виявляється в зовнішності і в поведінці. Іноді, втім, гендерквір може бути більше політичною ідентичністю, коли людина підтримує ідеологію небінарності, але не обов'язково проявляє її через власну гендерну експресію. Також в деяких випадках термін скорочують до просто "квір", хоча спочатку квір більше пов'язують з небінарним сприйняттям сексуальності.
- Гендерфлюїд. Цю ідентичність можна вважати розширеним варіантом бігендер: якщо там сприйняття свого гендеру "скаче" туди-сюди від чоловічого до жіночого, то тут воно може зовсім "вільно плавати" і приймати найрізноманітніші форми.
- Агендер. Ця ідентичність стоїть особно, оскільки передбачає заперечення гендеру як такого. Часто такі люди прагнуть домогтися "внегендерності" також і в зовнішності, максимально згладивши видимі статеві ознаки, а також дотримуючись унісекс-стилю в одязі.
- Це лише кілька прикладів відомих гендерних ідентичностей, але насправді їх може бути набагато більше. Тим більше що іноді люди не бажають прив'язуватися до вже існуючих понять і придумують собі назви самі [57].

..

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

• Поняття "квір" не має строгого та однозначного визначення, зафіксованих сталих рис "квір" є однією з ключових ознак цього поняття. Воно позначає ідентичність, яка позбавлена сутності і розходиться з усім нормальним, легітимним, панівним. Як засвідчують праці основоположниць і провідних теоретиків квір-теорії (Дж.Батлер, І.К.Седжвік, Дж.Халберстам) в концепт "квір" закладена іманентна нестабільність і множинність значень. І науковці, які працюють в межах квір-теорії, і суб'єкти, що практикують або визнають квір-ідентичність, акцентують не стільки практики подібності, скільки практики неспівпадіння та відмінностей – специфіку досвідів, репрезентацій, уявлень. "Концепт "квір" кидає виклик самій ідеї соціальної ідентичності і проблематизує єдність гендерної ідентичності, вважаючи і сам гендер внутрішньо ієрархічним та таким, що піддається тенденції нормативізації" [18, с.23]. Так само як і гендер, поняття "квір" характеризує не об'єктивну природну даність, яка є раз і назавжди даною. Скоріше, це перформанс, театралізована вистава, смисл якої невіддільний від контексту. "Квірнес" було прийняте в якості поняття, яке дозволяє уникати категоризації людей за їх сексуальними практиками: яким би не було джерело сексуального бажання й задоволення, "квір" можна стати за вибором. Це поняття підкреслює момент незафіксованості сексуальної ідентичності: "бути "квір" означає заперечувати як нормативну гетеросексуальність, так і гомосексуальність" [19, с. 53].

• Концепт "квір" закладена іманентна нестабільність і множинність значень. І науковці, які працюють в межах квір-теорії, і суб'єкти, що практикують або визнають квір-ідентичність, акцентують не стільки практики подібності, скільки практики неспівпадіння та відмінностей – специфіку досвідів, репрезентацій, уявлень. "Концепт "квір" кидає виклик самій ідеї соціальної ідентичності і проблематизує єдність гендерної ідентичності, вважаючи і сам гендер внутрішньо ієрархічним та таким, що піддається тенденції нормативізації" [18, с.23]. Так само як і гендер, поняття "квір" характеризує не об'єктивну природну даність, яка є раз і назавжди даною. Скоріше, це перформанс, театралізована вистава, смисл якої невіддільний від контексту. "Квірнес" було прийняте в якості поняття, яке дозволяє уникати категоризації людей за їх сексуальними практиками: яким би не було джерело сексуального бажання й задоволення, "квір" можна стати за вибором. Це поняття підкреслює момент незафіксованості сексуальної ідентичності: "бути "квір" означає заперечувати як нормативну гетеросексуальність, так і гомосексуальність" [19, с. 53].

б. Гетеронормативність. Трансфемінізм. Лесбійський дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації. Зобов'язання держави у сфері прав ЛГБТК+. Заборона дискримінації на підставі сексуальної орієнтації.

• Важливою категорією аналізу, осмислення якої стимулює розвиток квір-теорії, є поняття гетеронормативності. Режим "примусової гетеросексуальності" або "гетеронормативність" відображає два процеси – нормалізацію і патологізацію. "Гетеросексуальність в квір-теорії розглядається як політичний інститут, покликаний легітимувати одні форми соціальних, сексуальних відносин, й патологізувати, маргіналізувати, табувати інші". [20, с.8] Концепція "гетеронормативності" була сформульована А.Річ і розвинена в працях інших представниць квір-теорії. Дж.Батлер вважає примусову гетеросексуальність регулюючою практикою стосовно статі, гендеру, сексуальності і бажання. "Інститут примусової і натуралізованої гетеросексуальності вимагає і регулює гендер як бінарне відношення, в якому поняття чоловічого відрізняється від поняття жіночого" [21, р. 30]. Поняття "гетеронормативності" широко використовується в сучасній політичній, соціальній та критичній теорії для опису соціально легалізованих і повсякденних практик, які ґрунтуються на прийнятті бінарності статей. В традиційному патріархатному суспільстві усі відносини між людьми конституюються та інтерпретуються з позиції гетеросексуальної матриці як єдино правильної, нормативної моделі взаємовідносин. Тобто, сексуальність є складовою владних відносин, які винагороджують і заохочують певних людей та їх практики. Конструювання гетеронормативності покликане підтримувати існуючі відмінності і владні ієрархії, легітимувати їх існування. Гетеронормативність стосується не лише сексуальності, вона визначає спосіб життя, повсякденні практики та включає: -переконання й установки, що усі люди гетеросексуальні; -переконання в соціальних та особистих перевагах гетеросексуальності - повсякденні та інституціоналізовані практики, які підтримують гетеросексуальність [22].

7. LGBTQ(IA+) (ЛГБТК(IA+))

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Цей акронім постійно оновлюється та поєднує у собі різні поняття, що мають стосунок до гендеру та сексуальної ідентичності, яка виходить за межі гетеросексуальних або цисгендерних норм. Слово сформоване із перших літер слів, що позначають Lesbian (лесбійок), Gay (геїв), Bisexual (бісексуалів), Transgender (трансгендерів), Queer (квір), Intersex (інтерсексуалів), Asexual (асексуалів) та ін.
- Lesbian (лесбійка). Цей термін використовують для позначення жінки, яка має сексуальний та/або романтичний потяг до іншої жінки.
- Gay (гей). Цей термін використовують для позначення чоловіка, який має сексуальний та/або романтичний потяг до іншого чоловіка. Іноді також використовують як загальний термін для характеристики особи, яку приваблюють люди того самого гендеру, що й вона.
- Bisexual (бісексуал). Цей термін використовують для позначення людини, яку приваблюють два або більше гендери. Це може бути особа, яку приваблюють жінки та чоловіки, чоловіки та люди з небінарним гендером, або ж люди того самого гендеру, що й вона, та ще кількох. Незважаючи на те, що префікс «bi» означає «два», із розширенням поняття гендеру, використання цього терміна також вийшло за межі позначення виключно гендерної бінарності.
- Pansexual (пансексуал). Цей термін також використовують для позначення людини, яку приваблюють два або більше гендери. Людина може вважати себе бісексуалом та пансексуалом або ж одним із двох типів [23].

- Questioning (людина, яка не визначилася зі своєю гендерною ідентичністю)
- Термін використовують для позначення людини, яка не визначилася зі своєю гендерною ідентичністю чи сексуальною орієнтацією і перебуває в процесі їхнього з'ясування.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Straight/heterosexual (гетеросексуал)
- Чоловік, якого приваблюють жінки, або жінка, яку приваблюють чоловіки. Цисгендерні та трансгендерні люди можуть також бути гетеросексуалами, тому що для гетеросексуальної ідентичності значення має гендер, до якого себе відносить людина, та гендер, який її приваблює, а не гендер, що був визначений при її народженні.
- Asexual spectrum («людина з асексуального спектру»)
- Асексуалами називають людей, які не відчують сексуального потягу, а «спектр» об'єднує різні види сексуальної орієнтації, з якою люди відчують слабший сексуальний потяг, аніж той, що вважається нормою. Деякі люди можуть відчувати сексуальний потяг лише після багатьох місяців чи років знайомства з кимось або не відчувати його зовсім.

- **Cisgender (цисгендер)** Людина, яка зараховує себе до гендеру, визначеного при народженні.
- **Gender assigned at birth (гендер, визначений при народженні).** Це гендер, до якого людину зараховують при народженні, за статевими органами та хромосомами
- **Transgender (or trans) (трансгендер або транс)**   Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
- Людина, яка зараховує себе до гендеру, що відрізняється від визначеного при народженні.
- **Gender nonconforming (гендерна неконформність)**
- Поняття означає, що гендерне самовираження людини не відповідає гендеру, визначеному при народженні. Наприклад, людина може ідентифікувати себе як жінку, але одягатися у чоловічий одяг.
- **Agender (агендер).** Людина, яка не зараховує себе до жодного гендеру.
- **Intersex (інтерсекс).** Збірне поняття для позначення людини, яка народилась зі статевими органами, які не підпадають під систему сексуальної бінарності.
- **Nonbinary gender (небінарний гендер)**
- Гендер, до якого себе зараховує людина, не збігається з чоловічим чи жіночим гендером і може лише частково співвідноситися з одним із них, із обома, або з іншими. Терміни «гендерквір» та «агендер» мають схоже, але не ідентичне значення.

- **Misgender** («місгендеринг»)

- Поняття «місгендерингу» використовують для характеристики ситуації, коли хтось свідомо або випадково звертається до людини (або описує її), використовуючи некоректну гендерну приналежність.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- **Transition** (трансгендерний перехід)

- Для трансгендерної людини перехід може розпочатися і закінчитися розкриттям свого нового гендеру перед іншими, або ж може означати життя із замісною гормональною терапією та операцією. Транс-перехід — це насамперед процес, і він може бути різним для кожного трансгендера. Немає переліку визначених кроків для такого переходу.

- **Gender expansive** (гендер, що виходить за межі понять для позначення гендерної ідентичності)

- Відчуття, коли гендерне самовираження людини не обмежене поняттями для позначення гендерної ідентичності, або ж людина не хоче обмежувати свою ідентичність одним із них.

- **Gender dysphoria** (гендерна дисфорія)

- Відчуття, коли зовнішність або суспільне сприйняття людини не відповідає її гендерній ідентичності. Може бути передумовою для здійснення транс-переходу, або ж трансгендерна людина може відчувати гендерну дисфорію у тому чи іншому контексті протягом усього життя [24].

8. Проблема визнання державою одностатевих союзів. Суспільна мораль і права ЛГБТК+. Релігійна свобода і право ЛГБТК+ на недискримінацію.

• Камінг-аут є унікальним явищем для кожної людини з ЛГБТК(ІА+) спільноти. Він не обов'язково передбачає публічне розкриття своєї гендерної ідентичності. Камінг-аут — це процес, і часто вперше людина здійснює камінг-аут перед собою, а вже потім може багато разів протягом життя розкриватися перед іншими людьми.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

• **Living openly (жити відкрито)**

• Жити відкрито означає приймати вибір відкрито говорити про свою належність до ЛГБТК(ІА+) спільноти, незважаючи на цькування чи пригнічення.

• **Outing (аутинг)**

• Процес, коли гендерна ідентичність або сексуальна орієнтація людини публічно розкривається без її згоди на це.

• **Pride (прайд)**

• Збірне поняття для позначення акцій чи подій, спрямованих на підтримку боротьби проти пригнічення, пов'язаного із розкриттям своєї гендерної ідентичності, витоки яких лежать у [Стоунволлських бунтах 1969 року](#). Місяць прайду — це святкування того, як змінився світ від часів, коли поліція регулярно здійснювала рейди на клуби для геїв та трансгендерів, і нагадування про те, як багато ще повинно змінитися.

• **Allу («союзник»)**

• Людина, що своїми діями підтримує права представників ЛГБТК(ІА+) спільноти..

• Усі країни по-різному ставляться до представників сексуальних меншин. Так, у Європі пара, що складається з двох чоловіків (або двох жінок), має ті ж права, що й традиційна пара: у більшості країн ЄС вони можуть укласти шлюб і навіть усиновлювати дітей. Водночас у східній Європі таке — недозволено. Шлюб між одностатевим подружжям укласти не вийде, і тим більше — усиновлювати дітей. Однак і одностатеві відносини у цих країнах не заборонені. Існує і третя категорія країн — наприклад країни Близького Сходу, де за одностатеві стосунки можна сісти з в'язниці або навіть отримати страту. NoNews вирішив зібрати весь міжнародний досвід взаємодії держави із сексуальними меншинами. Вивчивши звіти профільних правозахисних організацій (звіти **ILGA**), склали таблицю. У таблиці у відповідних колонках зазначено, чи дозволено в обраній країні: усиновлювати дітей, укласти шлюб, ставати партнерами (це одна з форм шлюбу, щось на зразок цивільного контракту між одностатевими парами), чи є в обраній країні кримінальне покарання (тюремний термін) за одностатеві стосунки і є в обраній країні за це смертна кара. Країни в таблиці розташовані зверху вниз - від найліберальніших до найрадикальніших. Якщо за всіма параметрами у країні стоїть «Ні», то держава ніяк законодавчо не регулює одностатеві відносини. Якщо у країні дозволено і шлюби, і партнерства, то пари самі можуть обирати, яку форму відносин вони хочуть оформити (у різних країнах різні відмінності між шлюбом та партнерством). Слід зазначити, що у таблиці наведено лише офіційну позицію держави з питань одностатевих відносин, тобто. Як закони у країні регулюють відносини одностатевих пар. Громадська думка та традиції ніяк не відображені в таблиці [25]

№	9 Країна	Смертна кара	Криміналь ний термін	Партнерс тво	Реєстраці я шлюбів	Усиновле ння	15	Ісландія	Ні	Ні	Ні	Так	Так
							16	Ірландія	Ні	Ні	Ні	Так	Так
1	ПАР	Ні	Ні	Так	Так	Так	17	Люксембу рг	Ні	Ні	Так	Так	Так
2	Колумбія	Ні	Ні	Так	Так	Так							
3	Уругвай	Ні	Ні	Так	Так	Так	18	Норвегія	Ні	Ні	Так	Так	Так
4	Бразилія	Ні	Ні	Так	Так	Так	19	Португалія	Ні	Ні	Так	Так	Так
5	Великобрит анія	Ні	Ні	Так	Так	Так	20	Іспанія	Ні	Ні	Так	Так	Так
6	Нідерланди	Ні	Ні	Так	Так	Так	21	Швеція	Ні	Ні	Ні	Так	Так
7	Франція	Ні	Ні	Так	Так	Так	22	Андорра	Ні	Ні	Так	Ні	Так
8	Нова Зеландія	Ні	Ні	Так	Так	Так	23	Німеччина	Ні	Ні	Ні	Так	Так
9	Аргентина	Ні	Ні	Так	Так	Так	24	Словенія	Ні	Ні	Так	Ні	Так
10	Канада	Ні	Ні	Так	Так	Так	25	Австрія	Ні	Ні	Так	Так	Так
11	США	Ні	Ні	Ні	Так	Так	39	Італія	Ні	Ні	Так	Ні	Ні
12	Бельгія	Ні	Ні	Так	Так	Так							
13	Данія	Ні	Ні	Ні	Так	Так	112	Польща	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні
14	Фінляндія	Ні	Ні	Ні	Так	Так	118	Україна	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

9.[27]

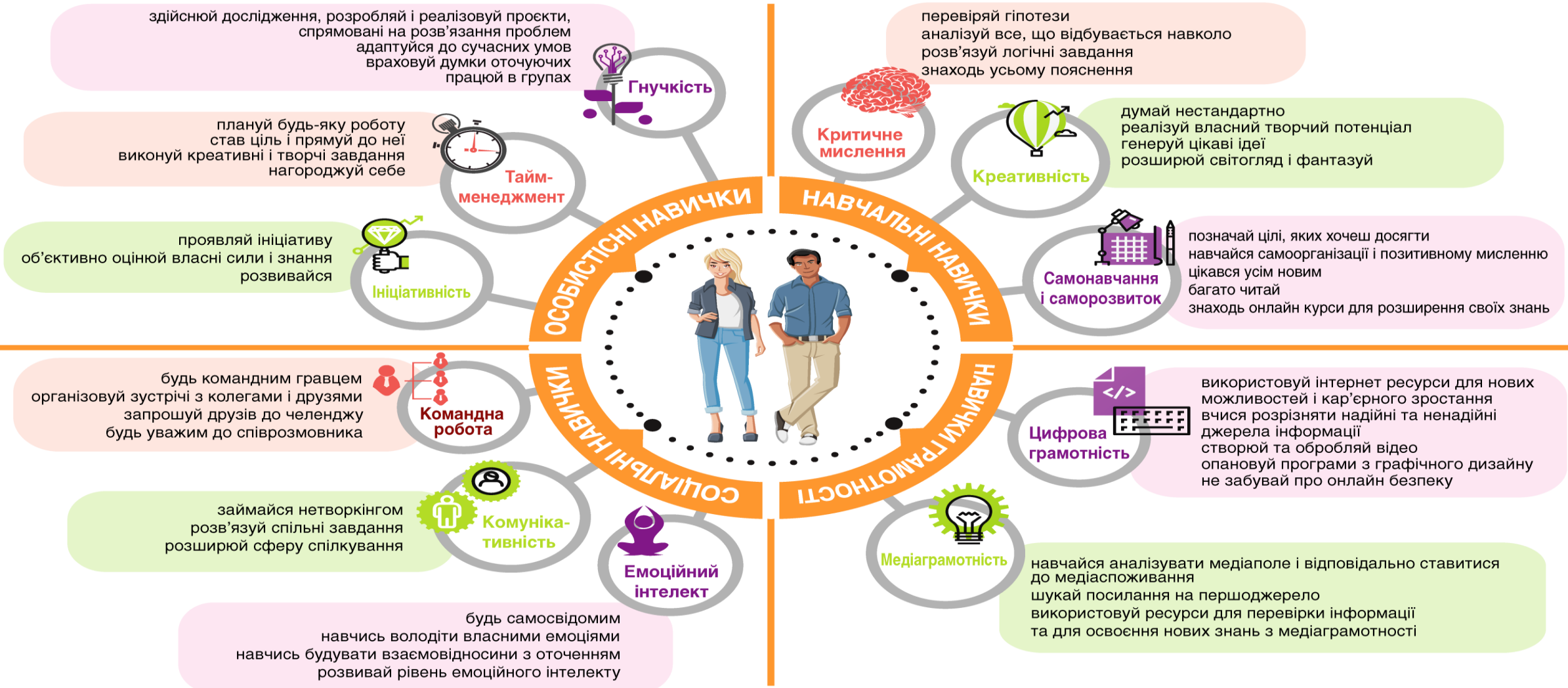

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ДУ «Державний інститут
сімейної та молодіжної
політики»

НАВИЧКИ ХХІ СТОЛІТТЯ ТА ІДЕЇ ДЛЯ ЇХ РОЗВИТКУ ДЛЯ МОЛОДІ

Список використаних джерел

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- 1. Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Жданенко С.Б. та ін. Суспільство, людина, право. сучасні дослідження актуальних проблем/ за ред. О.Г. Данильяна. Х., 2014
- 2. Вовк Д.О., Бойчук Д.С. Верховенство права і толерантність: навчальний посібник. Режим доступу: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/phd_3_cory.pdf
- 3. Раданович Н. Вимога толерантності при здійсненні особою прав у загальнодозвільному режимі юридичного регулювання (до історії становлення) // Толерантність у транзитивних суспільствах: філософський, правовий, політичний, соціологічний виміри : збірка наукових статей та есе / Упорядкування, наукове редагування і передмова О. Петришина, Д. Вовка, О. Уварової. – Харків : Юрайт, 2016. – С. 124–128.
- 4. Радутний А. Межі толерантності // Толерантність у транзитивних суспільствах: філософський, правовий, політичний, соціологічний виміри: збірка наукових статей та есе / Упорядкування, наукове редагування і передмова О. Петришина, Д. Вовка, О. Уварової. – Харків : Юрайт, 2016. – С. 60–70.
- 5. Релігійна карта світу: як вірують сім мільярдів? Режим доступу: <https://www.religion.in.ua/news/vazhливо/13249-religijna-karta-svitu-yak-viruyut-sim-milyardiv.html>
- 6. Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення громадян України: тенденції 2000-2020pp. Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_religiya.pdf
- 7. Релігії світу. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-religi-svitu-56617.html>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- 8. Чому бог один, а релігій- багато.
<https://m.facebook.com/harekrishna.space/photos/a.522621294578071/1230984900408370/?type=3>
- 9. Гендерна рівність як невід'ємна складова сталого розвитку країни. Режим доступу: <https://blog.liga.net/user/azernova/article/31848>
- 10. Гендерна статистика. Режим доступу: <https://peacekeeping.un.org/ru/gender>
- 11. Рейтинг стран мира по уровню гендерного неравенства. Режим доступу: <https://gtmarket.ru/ratings/gender-inequality-index>
- 12. Рейтинг країн світу за рівнем тривалості життя. Режим доступу: <https://gtmarket.ru/ratings/life-expectancy-index>
- 13. Конвенція про права осіб з інвалідністю (Конвенція про права інвалідів). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
- 14. Дискримінація за віком і ознакою інвалідності – найбільш актуальні для українців. Режим доступу: https://zmina.info/news/diskriminacija_za_vikom_i_oznakoju_invalidnosti_je_najbilsh_aktualnimi_dlja_ukrajinciv-2/

15. В Україні збільшилася кількість людей з інвалідніс
<https://www.slovoidilo.ua/2017/11/28/novyna/suspilstvo/ukrayini-zbilshylasya-kilkist-lyudej-invalidnistyu>
- 16. 10 тисяч померлих чи понад 20? Що не так з українською статистикою смертності від COVID-19. Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/health/2020/11/18/243035/>
  - 17. Сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність. Путівник в світ різноманіття. Режим доступу: https://update.com.ua/likbez_tag/seksualna-orntatcia-ta-genderna-dentichnst-putvnik-v-svt-rznomanttia_n4337
  - 18. Воронцов Д. Гендер і квір: повум орган російської соціальної психології, або «пристойні» терміни для «непристойного» предмета /Воронцов Д. // Соціальна психологія і суспільство - 2014. Обсяг. 5, No 4 – С.14-28.
  - 19. Ауслендер Л. Жінка + феміністка + лесбійка-гей + квір-дослідження = гендерні дослідження? /Ауслендер Л. // Вступ до гендерних досліджень. Ч.ІІ: Навч. [За ред. С.В. Жеребкіна] – Харків: ГУГІ, 2001; СПб.: Алтея, 2001. – С.63-92
  - 20. Щурко Т. Квір как «корисний» категория аналітика /Щурко Т. // Квіркекський: політика і практика. [Скл. і заг.ред. И.Соломатина, Т.Щурко] – Мінск: Галіяфи, 2014. – С. 6-9.

21. J. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Routledge. – 1990 – 272 p.

- 22. Grace F. Risky Business: Heterosexual Credit and Lending Practices // Sexualities. №2, 1999.- P. 433–449.
- 23. ЛГБТК(ІА+): терміни, які потрібно знати у 2020 році. Режим доступу: <https://platfor.ma/topic/lgbtk-ia-terminy-anglijskoyi-movy-yaki-potribno-znaty-u-2020-rotsi/>
- 24. Звіти профільних правозахисних організацій (звіти ILGA). Режим доступу: Правовий захист ЛГБТ-.[https://nlu.edu.ua > uploads > 2021/05](https://nlu.edu.ua/uploads/2021/05)
- 25. Завдання, функції і принципи діяльності правозахисних організацій. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanske-suspilstvo/schodo-zdiysnennya-pravozakhisnoi-funkcii-organizaciyami>
- 26. Список країн щодо їхнього ставлення до ЛГБТ. Режим доступу: <https://nonews.co/directory/lists/countries/legal-lgbt>
- 27. Навички ХХІ століття та умови їх формування і розвитку для молоді. Режим доступу: <https://dismp.gov.ua/navychky-khkhi-stolittia-ta-umovy-ikh-formuvannia-i-rozvytku-dlia-molodi/>

Co-funded by the
European Union

Erasmus+

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

Викладач: Череп А.В.

Д.е.н., професор

Спецкурс «Європейська гуманістична візія в управлінні людськими ресурсами» (HumEU)